

צוות ההיגוי
ד"ר יוסי ביילין, יו"ר
ד"ר דניאל בן סימון
ד"ר ראלף הקסל
ד"ר שי הרמש
ד"ר מירי רגב
ד"ר נחמן שי
ד"ר רונת תירוש

"סנאט" מספר 384 בנושאים כלכליים - חברתיים :

ניתוח השוואתי של תפקוד הממשלה

בנושאים כלכליים - חברתיים משנת

1992 עד שנת 2009 - ממצאי סקרי דעת קהל

חברי צוות ההיגוי בעבר
יו"רים לשעבר:

הנשיא חיים הרצוג ז"ל
מר חיים י. צדוק ז"ל
מר עוזי ברעם

חברי צוות בעבר:

ד"ר יהודה לנקרי
ד"ר מיכאל איתן
ד"ר יוסי כץ, עו"ד
ד"ר וינפריד וייט
ד"ר גדעון סער
ד"ר יצחק הרצוג, שר
עו"ד אתי לבני
ד"ר איתן כבל
מר הרמן בונן
ד"ר אפרים סנה
ד"ר עמירה דותן
ד"ר נדיה חילו
ד"ר לאון ליטינצקי
ד"ר גלעד ארדן
ד"ר אורית נוקד

תקציר:

- הממוצע הכללי של שבעי הרצון מהממשלה נוכחית בהשוואה לקודמתה גבוה יותר : 21.5% ב-2009 לעומת 17.8% ב-2008. יחד עם זאת, שיעור העדר שביעות הרצון מתפקוד הממשלה בתחומים החברתיים כלכליים גבוה ביותר ועומד על כ-80%.
- התחום שבו חוסר שביעות הרצון היה הגבוה ביותר הוא הטיפול בשכבות חברתיות חלשות כאשר 62.7% מהמדגם טענו שהממשלה אינה מתפקדת כראוי בו.
- עולים (מתחילת שנות ה-90) הצביעו על חוסר שביעות רצון גבוה באופן מובהק יותר מהוותיקים.
- חרדים שבעי רצון מתפקודה של הממשלה יותר משאר הציבור.
- מהשוואת תשובות הסקר עבור חמש הממשלות האחרונות עולה כי הציבור רציונלי: שביעות הרצון מהתפקוד החברתי של הממשלה עלתה רק כאשר הוחלה בפועל מדיניות רווחה אקטיבית, וירדה כשקוצצו תקציבי הרווחה. הימנעות הממשלה מקיצוץ נוסף במדיניות הרווחה גרמה לציון שלה ב-2009 לעלות, בהשוואה לשנה שעברה.

בשיתוף:

קרן פרידריך אברט

Steering Committee

Dr. Yossi Beilin, Chair
Mr. Daniel Ben Simon, MK
Mr. Shai Hermesh, MK
Dr. Ralf Hexel
Ms. Miri Regev, MK
Mr. Nachman Shai, MK
Ms. Ronit Tirosh, MK

Former members of the steering committee

Former Chairs:
The Late President
Chaim Herzog,
The Late Mr. Haim J. Zadok
Mr. Uzi Baram

Former members:
Dr. Yehuda Lankry,
Mr. Michael Eitan, MK
Adv. Yossi Katz, MK
Dr. Winfried Veit
Mr. Gideon Saar, MK
Mr. Isaac Herzog, MK
Minister
Adv. Eti Livni
Mr. Eitan Cabell, MK
Mr. Hermann Bünz
Mr. Ephraim Sneh, MK
Ms. Amira Dotan, MK
Ms. Nadia Hilou, MK
Mr. Leon Litinetsky, MK
Mr. Gilad Erdan, MK
Ms. Orit Noked, MK

רקע

מאז שנת 1992 עורך פרויקט סנאט סקר בנושא הערכת הציבור את תפקודה של הממשלה המכהנת בעת בה נערך הסקר, בנושאים כלכליים וחברתיים. הנושאים בהם מתבקש הציבור להעריך את תפקודה של הממשלה הם: חינוך, בריאות, אבטלה, שכבות חלשות, ציבור הפנסיונרים, תשתית כבישים, קליטת עלייה, דיור, שכר ואינפלציה.

באמצעות בחינת עשרת הפרמטרים הללו ניתן לקודד את ההערכה הכללית שרוכש הציבור לממשלתו בתחומים הכלכליים ובתחומים החברתיים באמצעות ציון אחד המבטא ממוצע של ההערכות בכל אחד מן התחומים לעיל. מכיוון שאנו עורכים את הסקר באופן זהה מדי שנה מזה 17 שנים יש באפשרותנו להשוות את רמת שביעות הרצון של הציבור מהממשלה הנוכחית ביחס לשבע הממשלות האחרונות (מאז ממשלת שמיר).

In cooperation with:
Friedrich Ebert Stiftung

מתודולוגיה

הסנאט הנוכחי מביא את נתוני סקר דעת-הקהל שנערך ע"י מכון "מחשוב" באמצעות 533 ראיונות טלפוניים בין ה-8 ל-10 בנובמבר 2009. הנתונים מושווים לממצאי סקרים שנערכו בשנים 1992-1994 (ממשלת רבין), 1997, 1998 (ממשלת נתניהו), 2000-2001 (ממשלת ברק) ומ-2003 עד 2006 (ממשלות שרון) 2007-2008 (ממשלת אולמרט) ועתה 2009 (ממשלת נתניהו). בכל אחת מן השנים הללו נערך סקר דעת-הקהל בקרב מדגם מייצג של האוכלוסייה היהודית הבוגרת (+18). בכל הסקרים הוצגו שאלות זהות: המרואיין התבקש לתת ציון לתפקוד הממשלה בכל אחד מעשרה תחומים בנושאים כלכליים וחברתיים, שהוקראו לו. הציונים האפשריים היו: טוב מאוד, טוב, בינוני, לא טוב וגרוע. אנו מתייחסים לנסקרים שבחרו בתשובות "טוב מאוד" ו-"טוב" כשבעי רצון וכבעלי הערכה חיובית לתפקוד הממשלה, ואילו לנסקרים שבחרו בתשובות "לא טוב" ו-"גרוע" כלא שבעי רצון וכבעלי הערכה שלילית לתפקוד הממשלה.

תוצאות לשנת 2009

הממשלה הנוכחית קיבלה הערכה חיובית (כלומר שיעור שבעי הרצון גבוה משיעור המתוסכלים) מהציבור בתחומים של פיתוח תשתית הכבישים, שמירה על רמת אינפלציה נמוכה, קידום שירותי הבריאות וקליטת עלייה. בתחומי הטיפול בשכבות החלשות, הקטנת האבטלה ויצירת מקומות עבודה, שמירה על השכר הריאלי במשק, דאגה לפנסיונרים, קידום החינוך ופתרון בעיות הדיור קיבלה הממשלה ציונים נמוכים של חוסר תפקוד. השיעור הממוצע של מעניקי ציון שלילי ב-10 הנושאים, הינו 43% והוא גבוה במובהק משיעור מעניקי הציון החיובי שעומד על 22% בלבד. תוצאה זו חוזרת על עצמה על פני השנים, הנטייה הכללית של הציבור הינה לחוסר הערכת תפקוד הממשלה בתחומים הכלכליים והחברתיים.

התחום שבו חוסר שביעות הרצון היה הגבוה ביותר הוא הטיפול בשכבות חברתיות חלשות כאשר 62.7% מהמדגם טענו שהממשלה אינה מתפקדת כראוי בו. בהשוואה ל-2008 (65.5%) ול-2007 (71.1%) חלה ירידה קלה ברמת התסכול של הציבור מתפקוד הממשלה בתחום השכבות החלשות. שיעור שבעי הרצון מתפקוד הממשלות בתחום זה היה גבוה משמעותית בשנות ה-90 לעומת שנות ה-2000 זאת במקביל למדיניות המצמצמת של מערכת הרווחה. גם בתחומים הקטנת האבטלה ויצירת מקומות עבודה, הדאגה לפנסיונרים ופתרון בעיות הדיור קיבלה הממשלה ציונים גרועים ביותר: 57.0%, 55.9% ו-46% בהתאמה סברו שתפקודה בהם גרוע.

ניתן לראות שיפור ביחס לממשלה הקודמת ברוב התשובות – 7 מתוך 10 – לדעתנו נובע הדבר מהתקווה שבכינונה של ממשלה חדשה. דווקא על רקע זה בולטים שלושת התחומים שבהם חלה ירידה מובהקת ברמת שבעות הרצון של הציבור מתפקוד הממשלה החדשה של נתניהו לעומת ממשלת אולמרט הקודמת: הקטנת האבטלה, שמירה על השכר הריאלי וקליטת עלייה.

השפעת המשתנים הדמוגרפיים על הערכת תפקודה של הממשלה

המשתנים הדמוגרפיים אשר השפעתם על תפיסת הציבור את תפקודה של הממשלה בתחומים הכלכליים חברתיים נבחנו במסגרת הנוכחית הם: רמת הכנסה, גיל, השכלה, מוצא, וותק בישראל, רמת דתיות, ומעמד בעבודה.

רמת הכנסה של הנשאלים לא השפיע באופן מובהק על התפלגות התשובות.

המשתנה השכלה השפיע על תשובות הנסקרים בשתי שאלות בלבד, בנושא השמירה על רמת האינפלציה המשכילים יותר שבעי רצון מתפקוד הממשלה ואילו בנושא קידום החינוך שבורים המשכילים כי תפקוד הממשלה גרוע יותר, זאת בהשוואה לפחות משכילים.

לא נמצאו הבדלים מובהקים בין אחוזי שבעי הרצון מתפקוד הממשלה לפי המוצאים השונים (ישראל, אסיה-אפריקה, אירופה אמריקה) לעומת זאת מהשוואת הערכותיהם של עולי ברה"מ לשעבר משנת 1989 ואילך, להערכות שאר הציבור ישנם הבדלים מובהקים: העולים סבורים שמדיניות קליטת עלייה טובה יותר בהשוואה לוותיקים. יחד עם זאת בנושאי פתרון בעיות דיור, דאגה לפנסיונרים, טיפול בשכבות החלשות והקטנת האבטלה העולים פחות שבעי רצון בהשוואה לוותיקים. תשובות דומות התקבלו בסקר שנערך שנה שעברה בעת כהונתה של ממשלת אולמרט. ככל הנראה תשובות העולים מבוססות על מצבם – צפיפות הדיור ושיעור הזקנים בקרב העולים גבוהים ביחס לכלל האוכלוסייה.

ממצא נוסף שעולה מהסקר הוא הקשר בין רמת הדתיות לתוצאות – החרדים יותר שבעי רצון מתפקודה של הממשלה בנושאים חברתיים כלכליים, מאחר שמצבם הכלכלי רעוע יותר בממוצע מאשר של שאר האוכלוסייה, נובע ממצא זה ככל הנראה אף הוא מכך שהם תומכים במדיניות הממשלה א-פריורית. בשנה שעברה לא נמצא כל קשר בין רמת הדתיות להערכת תפקוד הממשלה, מה שמחזק את מסקנה זו, שכן יש לשער שתמיכתם של החרדים בממשלת אולמרט הייתה נמוכה יותר מתמיכתם בממשלה הנוכחית.

ממצא נוסף שקיבלנו הוא שלא נמצא קשר בין המשתנה מעמד בעבודה – שכיר, עצמאי או לא עובד.

השוואה בין תפקוד ממשלות שונות בתחומים החברתיים והכלכליים

זוהי הפעם ה-14 אשר בה מועבר הסקר במתכונתו הנוכחית למדגם מייצג של האוכלוסייה מאז שנת 1992, ובזמן כהונתן של שש ממשלות שונות. מהשוואת התוצאות ניתן להצביע על שינוי מגמה בר משמעות אחד והוא עליית רמת שבעות הרצון מתפקודה של הממשלה בתחומים הכלכליים והחברתיים החל משנת 1997 ועד 2001 (בהשוואה ל-1992, 1993 ו-1994) מממוצע של 17.6% שבעי רצון, לממוצע של 25.5%. בתקופה זו נכנסו לתוקפם המלא צעדי המדיניות החברתית הפוזיטיביים והאקטיביים של ממשלת רבין: הגדלת תקציב החינוך, החוק לצמצום ממדי העוני, העלאת קצבאות הילדים, קצבאות הבטחת הכנסה ועוד. צעדים אלו שליוו את תהליך השלום שהביא לפריחה כלכלית באותה תקופה שינו את תדמית הממשלות בעיני הציבור באופן מובהק. משנת 2001 המשבר הכלכלי העולמי ואינתיפאדת אל-אקצה שינו את הלך הרוח כמו גם את תדמית הממשלה בעיני הציבור ומאז לאחר התיצבות של כחמש שנים בשיעור שביעות רצון רב יותר, חלה הידרדרות שמגלה גם היא יציבות מאז: מממוצע של 25.5% שבעי רצון לממוצע של 19.3%. בסקר הנוכחי ישנה עלייה בממוצע שביעות הרצון ל-21.5%. עלייה שרובה נובעת מההערכה שהציבור רוכש לתפקוד הממשלה בתחומים הכלכליים שם העלייה היא מ-24% ב-2008 ל-31% ב-2009. ככל הנראה מובע הדבר מהאמון שרוכש הציבור לתפקודו המקצועי של ראש הממשלה בתחום הכלכלה. יחד עם זאת, גם בתחום החברתי חל שיפור בהערכת הציבור את תפקוד הממשלה ביחס לשנה שעברה מ-15.2% ל-17.5% וזאת ככל הנראה כתוצאה מכך שבתקציב המדינה שאושר לבסוף הוצאו הגזרות החברתיות. יחד עם זאת שיעור שבעי הרצון מתחום זה נמוך בהרבה משיעור שבעי הרצון בתחום הכלכלי והדבר נובע מכך שמשנות ה-90 חלה שחיקה בזכויות הסוציאליות ובמדיניות הרווחה בישראל.

תרשים 1: שיעור המרוצים מתפקוד הממשלה 1992-2009

(ממוצע מעניקי ציון טוב + טוב מאוד)

